

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра педагогіки та освіти**

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

«Професійна майстерність та творчість»

Для освітньо-професійної програми Початкова освіта
Для спеціальності 013 Початкова освіта

Автор: к. філол. н.,
М.М. Нетреба

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та освіти
протокол № 1 від «28» серпня 2020 р.

**ЗМІСТ КОМПЛЕКСУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Професійна майстерність та творчість»**

Робоча програма дисципліни.....	3
Навчальний контент.....	20
Методичні рекомендації до проведення практичних (семінарських) занять.....	22
Дидактичне забезпечення самостійної роботи.....	47
Засоби діагностики навчальних досягнень здобувачів вищої освіти.....	50
Інформаційні матеріали бібліотеки по забезпеченню навчальними підручниками (посібниками) з дисципліни.....	56

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Л.В. Задорожна-Княгницька
(підпис) (ініціали, прізвище)
265934
Україна
«28» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДПП(в)6 Педагогічна майстерність та творчість

Освітньо-професійна програма _____ Початкова освіта _____

спеціальність _____ 013 Початкова освіта _____

спеціалізація _____ Англійська / новогрецька мова у початковій школі _____

факультет _____ іноземних мов _____

2020-2021 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Педагогічна майстерність та творчість» для здобувачів вищої освіти за ОС «Бакалавр», спеціальністю 013 Початкова освіта (освітньо-професійна програма «Початкова освіта»). 2020 р. 16 с.

Розробники: **Нетреба М.М.** – к.філол.н., доцент кафедри педагогіки та освіти

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освіти

Протокол від «28» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри

(Задорожна-Княгницька Л.В.)

«28» серпня 2020 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4	Галузь знань: 01 Освіта	Вибіркова	
Модулів: 2	Спеціальність : 013 Початкова освіта (освітня програма «Початкова освіта»)	Рік підготовки:	
Змістових модулів: 2		4-й	4-й
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: медіапрезентації, інтелект-картки, презентація та захист педагогічних ситуацій		Семестр	
Загальна кількість годин – 120		7-й	7-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітній ступінь: бакалавр	20 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		20 год.	8 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		68 год.	74 год.
Індивідуальні завдання: год. 2			
Вид контролю: ЗАЛІК			

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:
 для денної форми навчання – 40/60%;
 для заочної форми – 20/80%

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: є формування здатності і готовності здобувачів вищої освіти професійно розуміти зміст педагогічної майстерності та творчості, її складові елементи; узагальнити педагогічні знання та практичні уміння майбутніх вчителів початкових класів; вдосконалювати професійну компетентність, педагогічні здібності та вміння педагогічної техніки.

Завдання:

- формування у здобувачів вищої освіти потреб професійного педагогічного розвитку;
- знайомство студентів із можливими шляхами вдосконалення умінь, пов'язаних з різними елементами педагогічної техніки
- усвідомлення здобувачами вищої освіти творчого характеру педагогічної праці, психофізіологічних закономірностей педагогічної діяльності, її цілісної структури, мети, специфіки, рівнів професійної майстерності учителя початкових класів, суб'єктних засад педагогічної діяльності, вимог до професійно-значущих якостей педагогічних працівників;
- ознайомлення з новаторським педагогічним досвідом, шляхами створення творчої лабораторії вчителя;
- розвиток культури мислення, мови, мімічної та пантомімічної виразності, педагогічної техніки та ораторського мистецтва, майстерності педагогічного спілкування

Відповідно ОПП педагогічна майстерність та творчість як навчальна дисципліна забезпечує формування та розвиток таких компетентностей:

Компетентності	Шифр компетентностей
<i>Загальні:</i>	
Здатність адаптуватися до змінних умов професійної педагогічної діяльності, прийняття рішень у мінливих умовах педагогічної праці.	K3-2
Здатність ефективно використовувати інформаційні та комунікаційні технології в педагогічній діяльності.	K3-3
Здатність взаємодіяти з громадськістю, батьками учнів, ЗМІ, виявляючи навичками публічного мовлення, аргументації.	K3-5
Здатність до самоаналізу та коригування власної діяльності, саморозвитку.	K3-6
<i>Професійні:</i>	
Здатність організувати навчально-виховний процес у початковій школі з урахуванням індивідуальних та особливих потреб молодших школярів, забезпечувати якість початкової освіти.	КП-2
Здатність аналізувати навчально-виховний процес у початковій школі, власну професійну діяльність за різними методиками.	КП-3
Здатність діяти у відповідності до вимог професійного обов'язку, демонструвати професійну поведінку, що відповідає принципам та нормам педагогічної деонтології.	КП-4
Здатність забезпечувати ефективне керівництво пізнавальною діяльністю учнів початкової школи, моральним та інтелектуальним розвитком особистості молодшого школяра.	КП-5
Здатність створювати належний психологічний клімат у класі; формувати психологічну готовність учнів виявляти наполегливість в оволодінні програмовим матеріалом.	КП-7
Здатність упроваджувати ефективні педагогічні технології для забезпечення якості освіти відповідно до державних стандартів, задоволення потреб здобувачів освіти, батьків.	КП-8

Відповідно ОПП «Педагогічна майстерність та творчість» як навчальна дисципліна сприяє досягненню таких навчальних результатів:

Результати навчання	Шифр результату навчання
Вміти визначати соціально-психологічні чинники розвитку й формування особистості молодшого школяра.	РН4
Вміти здійснювати етично виправдану професійну поведінку в різних	РН6

ситуаціях педагогічної діяльності (ситуаціях ризику, конфлікту, морального вибору тощо).	
Вміти аналізувати компоненти педагогічної діяльності на різних її етапах, формувати адекватну траєкторію викладацької діяльності.	PH8
Вміти проводити аналіз власної викладацької діяльності та пізнавальної діяльності учнів, визначати показники якості знань та вмінь, рівня вихованості молодших школярів.	PH 15

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Майстерність вчителя як прояв індивідуального професійного стилю

Тема 1. Сутність педагогічної майстерності та творчості вчителя початкових класів

Сутність поняття «педагогічна майстерність», «педагогічна творчість» та їх значення у професійній діяльності вчителя. Різноманітність визначень педагогічної майстерності та творчості в психолого-педагогічній літературі. Характеристика складових частин педагогічної майстерності та творчості.

Тема 2-3. Культура мовлення вчителя початкових класів

Поняття «культура мови» та «культура мовлення». Характеристики мовлення вчителя початкових класів (правильність, різноманітність, виразність, ясність, точність, нормативність, чистота, стислість, доцільність, логічність, простота, естетичність, актуальність, конкретність, практична спрямованість). Принципи, методи, форми, засоби розвитку та удосконалення культури мовлення вчителя. Система вправ і завдань для розвитку та удосконалення культури мовлення вчителя.

Змістовий модуль 2. Майстерність педагогічної взаємодії

Тема 4-5 Педагогічний такт і тактика вчителя початкових класів

Педагогічний такт як основа комунікативної культури вчителя початкових класів та міра педагогічно доцільного впливу вчителя на учнів молодших класів.

Сутність, функції та компоненти (психологічний, морально-етичний, естетичний, технологічний) педагогічного такту. Умови опанування педагогічним тактом вчителя початкових класів. Функції і принципи педагогічного такту.

Тема 6-7 Педагогічне спілкування та його особливості

Поняття педагогічного спілкування як спеціально організованого процесу комунікативної взаємодії вчителя початкових класів з молодшими школярами. Функції педагогічного спілкування та їх взаємозв'язок: обмін інформацією, співпереживання (на основі емпатії та рефлексії), обмін ролями, пізнання особистості, організація взаємовпливу.

Характеристика типових помилок учителів в організації педагогічного спілкування. Етапи педагогічного спілкування та їх особливості: моделювання майбутнього спілкування, комунікативна атака, управління спілкуванням, аналіз спілкування. Стили спілкування вчителя. Класифікація стилів спілкування. Стили керівництва

Тема 8-9. Майстерність вчителя початкових класів у розв'язанні педагогічних конфліктів

Педагогічний конфлікт, його види. Причини (внутрішньо-особистісний, міжособистісний та міжгруповий). Виникнення конфліктних ситуацій. Типи

типових конфліктних ситуацій. Негативні та позитивні функції конфліктів. Стратегії педагогічної взаємодії у конфліктах та конфліктних ситуаціях (уникнення конфлікту, конфронтація (суперництво) у конфлікті, стратегія пристосування, компроміс, співробітництво). Попередження конфлікту. Спеціально створений конфлікт. Шляхи розв'язання конфліктних ситуацій

Тема 10. Майстерність вчителя початкових класів у проведенні індивідуальної бесіди

Роль індивідуальної педагогічної взаємодії у вирішенні педагогічних завдань. Структура індивідуальної бесіди (моделювання, початок, головна частина, завершення). Особливості поведінки вчителя початкових класів як комунікатора в акті індивідуальної взаємодії. Роль невербальних засобів у спілкуванні. Техніка взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її вирішення. Особливості процесу слухання. Пасивне та активне слухання. Основні прийоми педагогічного впливу (спонукання, етичний захист, гальмування)

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Майстерність вчителя як прояв індивідуального професійного стилю												
Тема 1. Сутність педагогічної майстерності вчителя початкових класів		2	2		2		12	2				10
Тема 2-3. Культура мовлення вчителя початкових класів		4	2		2	15	6	2	2		2	
Разом за змістовим модулем 1		6	4		4	15	28	4	2		2	20
Змістовий модуль 2. Майстерність педагогічної взаємодії												
Тема 4-5. Педагогічний такт і тактика вчителя початкових класів	7	4	4		2	15						
Тема 6-7 Педагогічне спілкування та його особливості	7	4	4		2	12	4					4
Тема 8-9 Майстерність вчителя початкових класів у розв'язанні педагогічних конфліктів	7	4	4		2	15						

Тема	107	2	2		2	11						
Майстерність вчителя початкових класів у проведенні індивідуальної бесіди												
Разом за змістовим модулем 2	26	14	14		8	53	22	4	2		2	14
Усього годин	50	20	14			20	50	8	4		4	34
Модуль 2												
ІНДЗ	10					10	10					10
Усього годин	120	20	20		12	68	90	8	4		4	44

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Зміст педагогічної майстерності	2
2	Педагогічне спілкування і його функції. Стили спілкування вчителів	2
3.	Педагогічний такт учителя	2
4.	Педагогічна майстерність і авторитет учителя	2
5.	Вербальна комунікація педагога	2
6.	Основи мимічної і пантомимічної виразності	4
7.	Взаємозв'язок педагогічної і театральної діяльності	2
8.	Майстерність забезпечення зворотнього зв'язку у педагогічному спілкуванні	2
9	Захист ІНДЗ	2
	Разом	20

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Не передбачено планом	

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготуватись до виступу на тему «Зовнішність вчителя та його імідж». Підготувати ілюстративний матеріал до цієї теми	12
2	Прочитати уривок з книги Бабич Н.Д. Основи культури мовлення // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб./ Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базілевич, Т.П. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2006. С. 116-123. Знайти відповідь на питання: - Які ознаки характеризують мовний стиль учителя? - Які комунікативні характеристики культури мовлення?	15
3	Прочитати уривки з книги Кан-Калик В.А. Учителю о педагогическом общении: Кн. Для учителя // Педагогічна майстерність: Хрестоматія: Навч. посіб./ Упоряд.: І.А. Зязюн, Н.Г. Базілевич, Т.П. Дмитренко та ін.; За ред. І.А. Зязюна. К.: Вища школа, 2006. – С.175-181. Дати відповідь на питання: - Що є сутністю і змістом педагогічного спілкування в процесі навчання? - Яку роль відіграє вміння педагога формулювати комунікативні задачі?	15

	Яким чином вони співвідносяться із загально педагогічними завданнями? - Проаналізувати стилі педагогічного спілкування з погляду особливостей взаємодії учителя й учнів та бажаних і небажаних результатів.	
4	Підготуватись до моделювання педагогічної ситуації: продемонструвати фрагмент індивідуальної бесіди з учнем, колегою, батьками у двох можливих варіантах: а) нетактовний варіант вирішення конфлікту; б) варіант вирішення конфлікту на принципах тактовної поведінки вчителя	15
5	Реферувати психолого-педагогічну літературу з проблеми «Майстерність забезпечення зворотного зв'язку у спілкуванні»	11
6	Разом	68

8. Індивідуальні завдання

1. Знайти по 3 педагогічній ситуації до кожної види (з їх рішенням).

Продемонструвати:

- Підберіть педагогічні ситуації, де зображені вчителі різного рівня педагогічної майстерності.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем авторитарного стилю спілкування.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем ліберального стилю спілкування.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем демократичного стилю спілкування.
- Підберіть педагогічні ситуації, де було показано тактовність чи нетактовність учителя
- Змодельуйте педагогічні ситуації, які показали би різні види і градації педагогічної тактики.
- Підберіть педагогічні ситуації в якій охарактеризовані особливості авторитетного учителя.

2. Розробка медіалекції за темами (з прикладами та вправами) враховуючи всі необхідні компоненти (назва, план, література, кількість слайдів – не менш 25):

1. Специфіка педагогічної діяльності
2. Педагогічна майстерність як система
3. Вивчення професійних якостей особистості педагога
4. Педагогічне спілкування
5. Професійна увага і спостережливність учителя
6. Розвиток професійної уваги педагога
7. Педагогічний такт
8. Розвиток уяви і фантазії вчителя

9. Самовдосконалення професійно важливих властивостей уяви вчителя
10. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності
11. Стиль педагогічного спілкування
12. Педагогічні ситуації і завдання
13. Метод переконування у педагогічному процесі
14. Навіювання у педагогічному процесі
15. Вдосконалення мовлення педагога
16. Зовнішній вигляд педагога. Міміка і пантоміміка
17. Зовнішня техніка професійної діяльності вчителя
18. Майстерність педагога в управлінні собою. Основи техніки саморегуляції
19. Гра у педагогічному процесі

ІНДЗ має своєю метою самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань і розвиток навичок самостійної роботи, критичного мислення, формування творчого підходу до вирішення дослідницьких проблем. Тема ІНДЗ обирається здобувачами вищої освіти за погодженням з викладачем на початку семестру. Звіт про виконання ІНДЗ подається викладачеві.

Термін подання звіту – не пізніше ніж за 2 тижні до складання заліку. Оцінка за ІНДЗ виставляється на останньому занятті з керівництва індивідуальною та самостійною роботою на основі попереднього ознайомлення викладача зі змістом ІНДЗ.

У випадку необхідності уточнення певних результатів роботи або більш об'єктивної оцінки виконаного завдання викладач може провести співбесіду за змістом ІНДЗ.

10. Методи навчання

Лекція, бесіда, мозкова атака, реферування та конспектування методичної та педагогічної літератури.

11. Критерії оцінювання

Робота на семінарському занятті (за змістові модулі)	
0 балів	- відсутність на занятті з поважної чи неповажної причини; - відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - не надання готового виробу чи об'єкту праці.
1-4 балів	- фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; - відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
5-9 балів	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить

	неточності.
10-15 балів	- демонстрація глибоких, міцних знань та технологічних вмінь; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу; - повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми; творчий підхід до виконання завдань.
Індивідуальне навчально-дослідне завдання	
0-3 бали	Змістовність, глибина висвітлення досліджуваної проблеми
0-3 бали	Логіка та глибина висвітлення досліджуваної проблеми у сучасній психолого-педагогічній літературі.
0-5 бали	Правильність постановки мети та завдань індивідуального навчально-дослідного завдання, методів, використаних в ході дослідження.
0-3 бали	Об'єктивність, коректність, переконливість висновків дослідження.
0-3 бали	Відповідність технічного та літературного оформлення роботи вимогам. Відсутність мовних помилок.
0-5 бали	Творчий підхід до висвітлення досліджуваної проблеми, використання додаткових інформаційних ресурсів.
0-3 бали	Відсутність мовних помилок, науковий стиль викладення.
25	Максимальна кількість балів
Самостійна робота студента	
0 балів	- відмова від відповіді на запитання за змістом теми; - фрагментарне відтворення незначної частини навчального матеріалу; відтворення менше половини навчального матеріалу; - відсутність правильної відповіді на додаткові запитання або відмова від відповіді на них.
1 бал	- демонстрація знань і розуміння основних положень навчального матеріалу з теми, правильна, але недостатньо обґрунтована відповідь; - відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак містить неточності
2 бали	- демонстрація глибоких, міцних знань; - аргументоване використання набутих знань у нестандартних ситуаціях; - самостійний аналіз, оцінка, узагальнення навчального матеріалу повна та логічна відповідь на додаткові запитання за змістом теми

12. Засоби оцінювання

Фронтальне опитування, тестові завдання, презентація виконаних ІНДЗ, залік.

При поточному контролі оцінці підлягають:

- рівень знань, продемонстрований студентами у відповідях;
- результати виконання і захисту форм самостійної роботи.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	100
20	10	10	10	20	20	10	

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Виконання завдань на семінарських заняттях передбачено в аудиторії, яка обладнана технікою, в якій є доступ до мережі Інтернет, проектор мультимедійний, екран, дошка настінна маркерна, що дозволяє оволодіти вміннями створення інформаційного продукту, використовувати мультимедійні презентації, наочний матеріал тощо.

15. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Методичні рекомендації щодо підготовки до семінарських занять
3. Тестові завдання до курсу.

16. Рекомендована література

1. Зайченко І. В., Теслюк В. М., Каленський А. А. Основи педагогічної майстерності та етика викладача вищої школи: підручник Київ: Ліра-К, 2018. 444 с.
2. Педагогічна майстерність: підручник/ ред. І. А. Зязюн. - 2-е вид., перероб. і доп. К.: Вища школа, 2004. 119 с.
3. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник/ Київ: Ліра-К, 2016. 136 с.
4. Теслюк, В.С. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. Київ: Ліра-К, 2018. 155 с.
4. Теслюк, В.М. Формування педагогічної майстерності майбутнього викладача: теоретико-методичний аспект: монографія. Київ: Ліра-К, 2018. 176 с.

Допоміжна

1. Барабаш Ю. Г., Позінкевич Р. О. Педагогічна майстерність: теоретичні й навчально-методичні основи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Луцьк: РВВ «Вежа» Волинського держ. ун-ту ім. Л.Українки, 2006. 472с.
2. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч.-метод. посібник для викладачів і студ. вищих навч. закл. Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України ; Львівський науково-практичний центр; Львівська держ. фінансова академія. Л.: Норма, 2005. 343с.
3. Зубенко Л. Г. Ораторське мистецтво: практ. посібник. К.: Парламентське видавництво, 2002. 115 с.
4. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник. Академія педагогічної майстерності. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
5. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність : монографія. Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Кафедра педагогіки. Х.: ХНУ, 2009. 276 с.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. К., 2006. 151 с.
7. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання: навч. посіб. Харк. держ. пед. ун-т. ім. Г.С.Сковороди. 2-е вид., випр. і доп. Харків: «ОВС», 2002. 400 с.
8. Ничкало Н. Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи . АПН України; Інститут педагогіки і психології професійної освіти; Глухівський держ. педагогічний ун-т. К.; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 234 с.
12. Педагогічна творчість і майстерність: хрестоматія / Інститут змісту і методів навчання. Н. В. Гузій (укл.). К., 2000. 167 с.
13. Радиш Я. Ф. Мистецтво результативного управління: Проблемні лекції. К., 2000. 132 с.

17. Інформаційні ресурси

1. Библиотека Гумер – електронна бібліотека для студентів і викладачів гуманітарного профілю. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Pedagog/index.php
2. Бібліотека ім. О.Сухомлинського. URL: <http://www.dnpb.gov.ua/>

3. Національна бібліотека імені В.І.Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua/>
4. Науково-педагогічна бібліотека м. Миколаєва: URL :<http://www.library.mk.ua/>
5. Перша українська Електронна бібліотека підручників «Pidruchniki.com.ua». URL: <http://pidruchniki.ws/>
6. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності: навчально- методичний посібник [Електронний ресурс]. URL: <http://pedagogika.ucoz.ua/knygy/METODYCHKA-OPM.pdf>.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ

Змістовий модуль 1. Майстерність вчителя як прояв індивідуального професійного стилю

Тема 1. Сутність педагогічної майстерності вчителя початкових класів

Сутність поняття «педагогічна майстерність» та її значення у професійній діяльності керівника. Різноманітність визначень педагогічної майстерності в психолого-педагогічній літературі. Характеристика складових частин педагогічної майстерності.

Тема 2-3. Культура мовлення вчителя початкових класів

Поняття «культура мови» та «культура мовлення». Характеристики мовлення педагога (правильність, різноманітність, виразність, ясність, точність, нормативність, чистота, стислість, доцільність, логічність, простота, естетичність, актуальність, конкретність, практична спрямованість). Принципи, методи, форми, засоби розвитку та удосконалення культури мовлення керівника. Система вправ і завдань для розвитку та удосконалення культури мовлення керівника.

Змістовий модуль 2. Майстерність педагогічної взаємодії

Тема 4. Педагогічний такт і тактика вчителя початкових класів

Педагогічний такт як основа комунікативної культури керівника та міра педагогічно доцільного впливу вчителя на учнів. Сутність, функції та компоненти (психологічний, морально-етичний, естетичний, технологічний) педагогічного такту. Умови опанування педагогічним тактом. Функції і принципи педагогічного такту.

Тема 5. Педагогічне спілкування та його особливості

Поняття педагогічного спілкування як спеціально організованого процесу комунікативної взаємодії педагога з учнями. Функції педагогічного спілкування та їх взаємозв'язок: обмін інформацією, співпереживання (на основі емпатії та рефлексії), обмін ролями, пізнання особистості, організація взаємовпливу. Характеристика типових помилок учителів в організації педагогічного спілкування. Етапи педагогічного спілкування та їх особливості: моделювання майбутнього спілкування, комунікативна атака, управління спілкуванням, аналіз спілкування. Стили спілкування вчителя. Класифікація стилів спілкування. Стили керівництва

Тема 6. Майстерність вчителя початкових класів у розв'язанні педагогічних конфліктів

Педагогічний конфлікт, його види . Причини (внутрішньоособистісний, міжособистісний та міжгруповий). Виникнення конфліктних ситуацій. Типи типових конфліктних ситуацій. Негативні та позитивні функції конфліктів. Стратегії педагогічної взаємодії у конфліктах та конфліктних ситуаціях (уникнення конфлікту, конфронтація (суперництво) у конфлікті, стратегія пристосування, компроміс, співробітництво). Попередження конфлікту. Спеціально створений конфлікт. Шляхи розв'язання конфліктних ситуацій

Тема 7. Майстерність вчителя початкових класів у проведенні індивідуальної бесіди

Роль індивідуальної педагогічної взаємодії у вирішенні педагогічних завдань. Структура індивідуальної бесіди (моделювання, початок, головна частина, завершення). Особливості поведінки керівника як комунікатора в акті індивідуальної взаємодії. Роль невербальних засобів у спілкуванні. Техніка взаємодії у процесі аналізу проблеми та пошуку її вирішення.

Особливості процесу слухання. Пасивне та активне слухання. Особливості побудови керівником-майстром «Я-висловлювання». Основні прийоми педагогічного впливу (спонукання, етичний захист, гальмування)

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ №1

Тема: Зміст педагогічної майстерності

*Справжній педагогічній творчості властиві
рисидослідження, творчого узагальнення своєї праці*
В. Сухомлинський

Мета: оволодіти знаннями про педагогічну культуру вчителя, її головними складовими, проаналізувати сутність та складові компоненти професійної майстерності, розглянути головні критерії майстерності педагога, ознайомити з рівнями оволодіння професійної майстерності.

Ключові поняття: педагогічна культура, педагогічна діяльність, педагогічний досвід, майстерність педагога, критерії майстерності, гуманістичну спрямованість діяльності педагога, професійну компетентність; педагогічні здібності; педагогічну техніку рівні оволодіння професійною майстерністю, педагогічна кваліметрія.

ПЛАН

1. Поняття про педагогічну культуру вчителя, її головні складові.
2. Педагогічна спрямованість як важлива умова входження у професійну педагогічну діяльність.
3. Педагогічний досвід як головна ознака педагогічної культури вчителя.
4. Професійна майстерність (сутність, складові компоненти).
5. Головні критерії майстерності педагога, рівні оволодіння професійною майстерністю.
6. Педагогічна кваліметрія.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Розглядаючи перше питання здобувачі вищої освіти повинні засвоїти, що термін культура (лат. cultura) означає сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених усіма видами перетворюючої діяльності людини і суспільства. Педагогічна культура є частиною загальнолюдської культури. У ній втілені духовні цінності освіти і виховання (педагогічні знання, теорії, концепції, накопичений педагогічний досвід, професійні етичні норми) та матеріальні (засоби навчання і виховання), а також способи творчої педагогічної діяльності, які слугують соціалізації особистості в конкретних історичних умовах.

Педагогічна культура вчителя є системним утворенням, її головними структурними компонентами є: педагогічні цінності, творчі способи педагогічної діяльності, досвід створення учителем зразків педагогічної практики з позицій гуманізму.

Показниками високого рівня сформованості педагогічної культури слід вважати:

- гуманістичну спрямованість особистості педагога;
- психолого–педагогічну компетентність і розвинуте педагогічне мислення;
- освіченість у галузі предмета, який учитель викладає, і володіння педагогічними технологіями;
- досвід творчої діяльності, уміння обґрунтовувати власну педагогічну діяльність як систему (дидактичну, виховну, методичну);
- культуру професійної поведінки (педагогічного спілкування, мови, зовнішнього вигляду).

У другому питанні варто наголосити на те, що одним з основних професійно значимих якостей особистості педагога є його «особистісна спрямованість».

Можна виділити три напрямки, що визначають сутність педагогічної спрямованості: емоційно–ціннісне відношення до професії вчителя, схильність займатися видами діяльності, що втілюють специфіку даної професії; професійно–значима якість особистості вчителі або компонент педагогічних здатностей; рефлексивне керування розвитком.

У третьому питанні здобувачі вищої освіти повинні засвоїти, що педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі навчально–виховної роботи. Він є важливим елементом загальної культури педагога, в якій відображаються знання, вміння, навички та індивідуальні риси його особистості, постійно розвиваючись, збагачуючись протягом усієї педагогічної діяльності. Оновлюваність педагогічного досвіду зумовлена постійними змінами у практичній педагогічній діяльності та освітніх надбаннях педагога. Педагогічний досвід учителя є підґрунтям, на якому зростає його педагогічна майстерність. Водночас він є і джерелом розвитку педагогічної науки.

Визначають такі **складові компоненти педагогічної майстерності**: гуманістичну спрямованість діяльності педагога; професійну компетентність; педагогічні здібності; педагогічну техніку. Всі ці елементи пов'язані між собою та мають здатність до саморозвитку.

У п'ятому питанні слід відзначити **рівні педагогічної майстерності**: елементарний рівень, базовий рівень, досконалий рівень, творчий рівень. Педагог самостійно конструює оригінальні, педагогічно доцільні прийоми й способи взаємодії. Причому його діяльність базується на результатах рефлексивного аналізу. Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми. **Особливу увагу зверніть на рівні педагогічної майстерності.**

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповнить таблицю рівні педагогічної майстерності:

№	Рівні педагогічної майстерності	Стисла характеристика
1		
2		

2. Заповнить таблицю критерії майстерності педагога:

№	Критерії майстерності педагога	Стисла характеристика
1		
2		

3. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

4. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

5. Підібрати цитати видатних науковців про значення педагогічної професії.

Питання для самоконтролю:

1. Сформулюйте поняття педагогічної культури вчителя
2. Назвіть головні складові педагогічної культури вчителя.
3. Розкрийте сутність педагогічно спрямованість.
4. Проаналізуйте педагогічний досвід вчителя.
5. Розкрийте сутність професійної майстерності.
6. Назвіть основні складові компоненти професійної майстерності.
7. Проаналізуйте головні критерії майстерності педагога.
8. Охарактеризуйте рівні оволодіння професійною майстерністю.
9. Що таке педагогічна кваліметрія.

Література:

1. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 576 с
2. Ковальчук Л.О. Основи педагогічної майстерності: Навч. посібник. Львів: Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. 608 с.
3. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність: монографія. Харків. нац. ун–т імені В. Н. Каразіна, Каф. педагогіки. Харків: ХНУ, 2009. 276 с.
4. Педагогічна майстерність: [підручник]/ за ред. І.А. Зязюна. СПД Богданова А.М., 2008. 376 с.
5. Педагогічна майстерність: [хрестоматія]/ за ред. І.А. Зязюна. СПД Богданова А.М., 2008. 462 с.
6. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: Підручник для студ.

вищих пед. навч. закладів/ АПН України; Ін-т пед. і психології проф. освіти. К.: Міленіум, 2006. 346 с.

7. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь, 2003. 560 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема: Педагогічне спілкування і його функції. Стилі спілкування вчителів

*Викладачам слово дане не для того,
щоб присипляти свою думку,
а для того, щоб будити чужу
Василь Ключевський*

Мета: сприяти засвоєнню здобувачами вищої освіти поняття педагогічного спілкування; сформувати розуміння структури та функції педагогічного спілкування; розглянути класифікацію стилів педагогічного спілкування; ознайомитись з моделями стилів педагогічного спілкування.

Ключові поняття: педагогічне спілкування, авторитарний стиль, ліберальний стиль, демократичний стиль, функції педагогічного спілкування; комунікативна позиція; моделі стилів педагогічного спілкування «Глухар», «Монблан», «Ліберальний стиль», «Китайська стіна», «Товариш», «Я сам», «Локатор», «Робот»

ПЛАН

1. Поняття педагогічного спілкування.
2. Структура педагогічного спілкування.
3. Функції педагогічного спілкування.
4. Класифікація стилів педагогічного спілкування, різні точки зору.
5. Авторитарний стиль педагогічного спілкування.
6. Ліберальний стиль педагогічного спілкування.
7. Демократичний стиль педагогічного спілкування.
8. Моделі стилів педагогічного спілкування.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача з учнями на уроці і поза ним, спрямоване (якщо воно повноцінне і оптимальне) на створення сприятливого психологічного клімату, психологічну оптимізацію навчання і розвитку особистості учнів.

Специфіка педагогічного спілкування в тому, що воно являє собою складний і суперечливий діалог, оскільки в ньому одночасно бере участь багато суб'єктів, відбувається своєрідне взаємодія інтелектів, емоційних сфер, волі, характерів різних за віком, статусом, рівнем розвитку учасників. Тому педагогічне спілкування за своїм характером може бути різним: воно може відбуватися у формі співробітництва, суперництва, конфлікту і навіть конфронтації.

Дослідники виділяють різні функції педагогічного спілкування. Найважливіші функції педагогічного спілкування наступні: комунікативна – полягає в передачі необхідного контенту, у зв'язку з чим вона часто називається інформаційно–комунікативною; інтерактивна – це функція регулювання комунікації, її призначення у взаємній коригуванні дій при здійсненні спільної діяльності; перцептивна – відноситься до емоційної сфери людини і відповідає потребам у зміні свого емоційного стану, в розумінні стану суб'єктів комунікації.

Педагогічна діяльність учителя, як і будь–яка інша діяльність, характеризується певним стилем, зумовленим самою діяльністю, індивідуально–психологічними особливостями її суб'єкту (І.В.Страхов, Н.Д.Левітов, Є.О.Климов та ін.).

А.К.Маркова пропонує наступну класифікацію стилів педагогічного спілкування: демократичний стиль – учень розглядається як рівноправний партнер у спілкуванні, колега; авторитарний стиль – учень розглядається як об'єкт педагогічного впливу, а не рівноправний партнер; ліберальний стиль спілкування – вчитель тікає від прийняття рішень, передає ініціативу учням, колегам.

Кожний з наведених стилів спілкування, виявляючи відношення до партнера по взаємодії, визначає його характер: від підкорення – до партнерства і до відсутності направленої впливу; кожен стиль передбачає домінування чи монологічної, чи полілогічної форми спілкування.

Теоретик театру П.М. Єршов визначив позиції взаємодії акторів на сцені: позиції «прибудови зверху», «прибудови знизу» і «прибудови поруч». Вибір рольової позиції у спілкуванні (прибудови) свідчить про особливості характеру людини, де що відбувається підсвідомо, неконтрольовано.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на стилі та моделі педагогічного спілкування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю

№	Стиль педагогічної взаємодії	Стисла характеристика
1	Авторитарний стиль	
2	Демократичний стиль	

3	Ліберальний стиль	
---	-------------------	--

2. Заповніть таблицю

№	Модель спілкування вчителя з учнями	Стисла характеристика
1	«Глухар»	
2	«Монблан»	
3	Ліберальний стиль	
4	«Китайська стіна»	
5	«Товариш»	
6	«Я сам»	
7	«Локатор»	
8	«Робот»	

3. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

4. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Підготувати та виконати вправи для розвитку навичок педагогічного спілкування.

2. Запропонувати ситуації, які характеризували б стилі спілкування вчителів з учнями молодшого шкільного віку.

3. Підготувати та змоделювати педагогічну ситуацію з вчителем авторитарного, демократичного та ліберального стилю спілкування.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність поняття педагогічного спілкування.
2. У чому різниця між професіональним та непрофесіональним спілкуванням?
3. Обґрунтуйте важливість функцій педагогічного спілкування.
4. В чому суть функцій педагогічного спілкування?
5. Яка роль кожного з етапів педагогічного спілкування для встановлення ефективної взаємодії вчителя з учнями у навчально–виховному процесі?
6. Охарактеризуйте різні класифікації педагогічного спілкування.
7. Що повинен робити вчитель, щоб не допускати виникнення бар'єрів у спілкуванні?
8. Розкрийте структуру педагогічного спілкування.
9. Що визначає стиль спілкування вчителя з учнями?

Література

1. Гузій Н. В. Основи педагогічного професіоналізму. К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2004. 155 с.
2. Волкова Н.П. Професійно–педагогічна комунікація: навч. посібник. К., 2006. 276 с.
3. Марченко О. Г. Основи педагогічної майстерності. Х.: Вид. група «Основи», 2009. 112 с.

4. Педагогічна майстерність: підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін.; за ред. І. А. Зязюна. К.: Вища школа, 2004. 234 с.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителю. Педагогіка: хестоматія / уклад: А.С. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. К.: Знання–Прес, 2003. С. 58–63
6. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник. К.: Либідь, 2003. 560 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема: Педагогічний такт учителя

*Вихователь повинен себе так вести,
щоб кожен рух його виховувало,
і завжди повинен знати чого він хоче
в даний момент і чого він не хоче.*

Якщо вихователь не знає цього, кого він може виховувати?

А.С. Макаренко

Мета: звернути увагу на моральні якості особистості педагога, розвивати творчі здібності формувати організаційні навички, вміння співвідносити власні інтереси з бажаннями інших людей, виховувати прагнення працювати в колективі

Ключові слова: колектив, учнівський колектив, загальношкільний колектив; ознаки колективу, функції колективу, структура дитячого колективу, етапи розвитку колективу, система перспективних ліній, закон паралельної дії, суспільна думка

ПЛАН

1. Поняття педагогічного такту і тактики.
2. Загально усталені норми тактової поведінки.
3. Морально–психологічні якості особистості вчителя як передумови педагогічного такту.
4. Компоненти структури педагогічної тактики.
5. Умови оволодіння педагогічним тактом.
6. Принципи педагогічного такту.
7. Прояв педагогічного такту в навчальній і поза навчальній час.
8. Специфіка педагогічної тактики в умовах початкової школи

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Педагогічний такт – це педагогічно грамотне спілкування в складних педагогічних ситуаціях, уміння знайти педагогічно доцільний і ефективний спосіб впливу, відчуття міри, швидкість реакції, здатність швидко оцінювати ситуацію і знаходити оптимальне рішення.

Педагогічний такт також виявляється в умінні керувати своїми почуттями, не втрачати самовладання, емоційну врівноваженість у поєднанні з високою принциповістю та вимогливістю, з чуйним людським ставленням до студента. Він вимагає критичності і самокритичності в оцінці своєї праці, нетерпимості до шаблону, формалізму, застою думки і справи, до бюрократизму і пихи, поваги. Педагогічний такт реалізується через мову і стиль поведінки.

Щоб бути тактовним, вчитель повинен дотримуватись ряду вимог до своєї поведінки, зокрема:

- вміти оцінити ситуацію, коли вона вимагає тактовного втручання (якщо вчитель змушений поставити учня в незручне становище; ненароком зачепив самолюбство; учня треба виручати з незручного становища);
- добиватися максимуму інформації про причини суперечностей і враховувати її недостатність при розв'язанні складних випадків (наприклад, дитина почала гірше вчитися, бо у сім'ї хтось захворів);
- враховувати характер стосунків учня з батьками;
- враховувати індивідуальність учня, характер ситуації;
- вміти передбачити, як вплив на одного учня сприймає клас (якщо клас сприймає негативно, то виховного впливу не відбудеться).

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на рівні та умови оволодіння педагогічним тактом.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю

№	Принципи педагогічного такту	Стисла характеристика
1		
2		

2. Заповніть таблицю

№	Умови оволодіння педагогічним тактом	Стисла характеристика
1		
2		

3. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

4. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Підготувати та змоделювати кілька (4–6) ситуацій тактовної поведінки вчителя у складних педагогічних обставинах.

Питання для самоконтролю

1. Яких вимог повинен дотримуватися вчитель, щоб бути тактовним?
2. У яких значеннях вживається поняття педагогічного такту?
3. Яку людину можна назвати тактивною?
4. Яких вимог повинен дотримуватися вчитель, щоб бути тактовним?
5. Чим педагогічний такт відрізняється від загального?
6. У яких значеннях вживається поняття педагогічного такту?
7. Чим відрізняються поняття «педагогічний такт» і «педагогічна тактика»?
8. Наведіть приклади поєднання педагогічного такту і тактики вчителя.
9. У чому може виявлятися гнучкість поведінки вчителя?
10. Наведіть приклади поєднання педагогічного такту і тактики вчителя.

Література:

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 254 с.
2. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с
3. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій: навч. посіб. / авт. кол.: В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. Суми: ПВП „Еллада S”, 2009. 255 с.
4. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. – 360 с.
5. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 335 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема: Педагогічна майстерність і авторитет учителя

*Тільки той зможе стати справжнім учителем,
хто ніколи не забуває, що він і сам був дитиною.*

В. А. Сухомлинський

Мета: розширити уявлення про авторитет учителя; розкрити його структуру; визначити рівні і критерії авторитету

Ключові поняття: авторитетний педагог; компоненти: професійний, особистісний, соціальний, рольовий; фактори: зовнішній і внутрішній; критерії: дійсний авторитет, високий, справжній, істинний; рівні: позиційний, функціональний, особистісний

ПЛАН

1. Суть і зміст авторитету учителя.
2. Структура авторитету.
3. Суб'єктивні та об'єктивні фактори становлення авторитету учителя.
4. Критерії та рівні авторитету.
5. Психолого–педагогічні принципи побудови авторитету учителя.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Поняття «авторитет» означає загально признане значення людини, її впливу на інших людей, підтримку її ідей та діяльності суспільною думкою, прояв поваги, довіра до неї, навіть віра в неї, в її розум, волю, моральність, здатність творити добро, віддати всі сили загальній справі.

Авторитет учителя – це соціокультурний феномен, який якісно характеризує систему стосунків педагога, визначає його професійно–особистісний статус, прийняття і признання його пріоритетної ролі в системі суб'єктно–суб'єктних стосунків.

Суть педагогічного авторитету – в постійному розвитку педагогом у собі громадської, творчої особистості, людяної, духовної, інтелігентної.

Авторитет учителя має дві істотні і взаємопов'язані сторони: зовнішню і внутрішню. Внутрішня сторона – це усвідомлення вчителем себе як авторитетної особистості. Адже без високої самооцінки, що є стержнем особистості, неможливо зберегти активної професійної позиції, внутрішньої рівноваги, творчого потенціалу [кілченко, 38].

Зовнішнім проявом авторитету є його необхідність у ефективному здійсненні педагогічного процесу, розв'язанні задач навчання, виховання, розвитку суб'єктів педагогічної взаємодії.

Рівні авторитету вчителя: позиційний авторитет, функціональний авторитет, особистісний авторитет.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на критерії та рівні авторитету вчителя..

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю

№	Суб'єктивні фактори становлення авторитету учителя.	Об'єктивні фактори становлення авторитету учителя
1		

2. Заповніть таблицю

№	Критерії авторитету.	Рівні авторитету.
1		

3. Заповніть таблицю

№	Елементи складових авторитету вчителя	Стисла характеристика
1	Професійна	
2	Соціальна	
3	Рольова	

4. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

5. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Підберіть і змодельуйте педагогічні ситуації в якій охарактеризовані особливості авторитетного учителя.

Питання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність поняття авторитет вчителя.
2. У чому різниця між суб'єктивними та об'єктивними факторами становлення авторитету учителя?
3. Назвіть елементи рольового компоненту педагогічного авторитету.
4. Дайте стислу характеристику рівнів авторитету учителя.
5. Дайте визначення критеріїв авторитету вчителя?
6. Охарактеризуйте психолого–педагогічні принципи побудови авторитету вчителя.
7. Які елементи включає в себе соціальний компонент педагогічного авторитету?

Література:

1. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навч. посіб. К.: Академвидав, 2011. 254 с.
2. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с
3. Основи педагогічної майстерності: модульно–рейтинговий підхід / Автор–упорядник О. І. Кіліченко. ІваноФранківськ, 2012. 206 с
4. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій: навч. посіб. / авт. кол.: В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. Суми: ПВП „Еллада S”, 2009. 255 с.
5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во

освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. 360 с.

6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 335 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема: Вербальна комунікація вчителя початкових класів

*Мова – втілення думки.
Що багатша думка, то багатша мова.
Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її!
Борімося за красу мови, за правильність мови,
за доступність мови, за багатство мови...
Максим Рильський*

Мета: засвоїти поняття «техніка мовлення» і «культура мовлення», познайомитися з основними характеристиками мовлення; отримати уявлення про форми педагогічного мовлення і навчитися правильно їх застосовувати у конкретних умовах; оволодіти елементарними прийомами вдосконалення техніки мовлення; набути вмінь виразного мовлення педагога для ефективного словесного впливу на учнів.

Ключові поняття: техніка мовлення, культура мовлення; вимоги до мовлення: стиль, правильність, чистота, слухання; дикція; особливості голосу: сила голосу, витривалість, гнучкість, рухливість, діапазон голосу, тембр голосу, ритміка мовлення; головні рівні слухання, стилі слухання, бар'єри слухання, ефективне слухання, фізіологічне дихання, фонаційне дихання, діафрагмально реберне дихання, ключичне дихання, злетність голосу, висота, резонатор, фоніатрія, темпоритм мовлення.

ПЛАН

1. Поняття про мовлення, функції та різновиди педагогічного мовлення.
2. Вимоги до мовлення педагога (стиль, правильність, чистота, термінологічна чіткість, культура мовлення і слухання).
3. Техніка мовлення. Дикція як чіткість вимови, шляхи її удосконалення.
4. Професійні особливості голосу педагога (сила звуку, витривалість, гнучкість, рухливість, діапазон голосу, тембр звуку, ритміка мовлення).
5. Слухання (головні рівні, стилі, бар'єри слухання, ефективне слухання).
6. Словесні дії педагога (наказувати – просити; роз'яснювати – позбуватися; стверджувати – заперечувати; дивувати – вражати тощо).

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Техніка мовлення – це сукупність елементарних прийомів фонаційного дихання, мовленнєвого голосу та дикції, доведених до ступеню автоматизованих навичок, що дозволяє вчителю з максимальною ефективністю здійснювати мовленнєвий вплив. Це навички, вміння реалізувати мову в конкретній мовленнєвій ситуації так, щоб вона справляла на слухачів евристичне (інтелектуальне), емоційно–естетичне, спонукальне враження.

Для формування мовленнєвих навичок необхідне розуміння сутності мови і мовлення як засобів спілкування, знання особливостей сприймання усного мовлення, а також побудови мовленнєвого апарату людини, засобів його розвитку.

Сьогодні у педагогіці існує розроблена система вправ з техніки мовлення, яка, спираючись, головним чином, на досвід театральної педагогіки, виглядає як комплекс навичок у мовленнєвому диханні, голосоутворенні та дикції, дозволяє вчителю донести до учнів усе багатство змісту свого слова. Для розвитку та вдосконалення техніки мовлення необхідно знати будову мовленнєвого апарату та можливі засоби його розвитку, що допоможе вчителю майстерно використовувати можливості свого дихання, голосу, дикції у педагогічній роботі.

Складний матеріал учитель викладає в уповільненому темпі, далі можна говорити швидше. Обов'язково уповільнюється мовлення, коли треба сформулювати той чи інший висновок – визначення, правило, принцип, закон. Варто враховувати і міру збудження учнів. Чим більш збуджений клас, тим повільніше і тихіше треба говорити.

Для досягнення виразності звучання необхідно майстерно користуватися паузами: логічними і психологічними. Без логічних пауз мовлення буде незрозумілим, без психологічних – неживим. Паузи, темп і мелодика мовлення у сукупності складають інтонацію. Монотонне мовлення викликає нудьгу, пониження уваги й інтересу. Мовлення вчителя має притягати увагу своєю природністю, мелодійним малюнком, більшою контрастністю, ніж у звичайній бесіді, виразністю. Окрім цього, швидкість мовлення залежить від індивідуальних якостей учителя, змісту його повідомлення, ситуації спілкування.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на вимоги до мовлення та професійні особливості голосу педагога.

Завдання для самостійної роботи:

1. Дайте відповіді на наступні запитання:

- вкажіть роль техніки мовлення у діяльності педагога;
 - до причин порушення голосу педагога належить:.....;
 - обґрунтуйте значення дикції в організації освітнього процесу;
 - до основних недоліків дикції педагога належать: 1.); 2);.....;
 - перчисліть основні шляхи усунення недоліків дикції: 1); 2);....
2. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).
3. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Підготувати та провести вправи:
- для розвитку фонаційного дихання;
 - для розвитку голосу.
 - робота над дикцією.
 - артикуляційна гімнастика.

Питання для самоконтролю

1. Обґрунтуйте роль мовлення в роботі вчителя.
2. Назвіть технічні показники виразного мовлення.
3. Дайте визначення техніки мовлення.
4. Яка роль правильної організації дихання в мовленні педагога?
5. Від чого залежить звучання голосу?
6. Назвіть основні властивості голосу вчителя.
7. Чи існує різниця між силою та гучністю голосу? Якщо так, то в чому вона полягає?
8. Поясніть значення гнучкості та діапазону голосу в роботі вчителя.
9. Чи можливо, на Ваш погляд, певним чином вплинути на тембр, милозвучність та сугестивність голосу?
10. Як Ви розумієте поняття «темпоритм»?

Література:

1. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с.
2. 3. Основи педагогічної майстерності: модульно–рейтинговий підхід / Автор–упорядник О. І. Кіліченко. ІваноФранківськ, 2012. 206 с
3. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л., Волошина О. В, Губіна С. І. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.
4. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій: навч. посіб./ авт. кол.: В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. Суми: ПВП „Еллада S”, 2009. 255 с.
5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. 360 с.
6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.:

Вища шк., 2004. 335 с.

7. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець–Подільський: Видавець Зволейко. Д., 2008. 140 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 6–7

Тема: Основи мімічної і пантомімічної виразності

*Вихованець сприймає вашу душу
та ваші думки не тому, що знає,
що у вас на душі робиться,
а тому, що бачить вас, слухає вас*
Макаренко А.С.

Мета: навчитися виявляти власні недоліки зовнішнього вигляду і своєчасно їх усувати; узагальнити конкретні вимоги до зовнішньому вигляду педагога, його міміки, пантоміміки, одягу; навчитися розвивати вміння педагогічно доцільно виражати своє ставлення за допомогою невербальних засобів спілкування; стимулювати потреби у підвищенні рівня культури зовнішнього вигляду

Основні поняття: невербальна комунікація, невербальні засоби спілкування, міміка, пантоміміка, поза, жести, описові жести, психологічні жести, позитивні жести, негативні жести, візуальний контакт, тактильна комунікація, міжособистісний простір

ПЛАН

1. Поняття про невербальну комунікацію педагога, її складові, основні засоби, характеристика їхнього значення у взаємодії з учнями та колегами.
2. Поняття про міжособистісний простір у спілкуванні.
3. Пластична техніка (пантоміміка) особистості вчителя. Мова пози і жестів як джерело інформації у педагогічному спілкуванні. Осанка, рух педагога у класі.
4. Міміка як джерело інформації у педагогічному спілкуванні.
5. Візуальний контакт з аудиторією.
6. Зовнішній вигляд як складова невербальної поведінки педагога.
7. Мобілізація, вага, прибудова як складові безсловесної дії та індикатор емоційного стану і фізичного самопочуття педагога.
8. Вправи з розвитку уміння педагога доцільно виражати своє відношення при допомозі невербальних засобів спілкування.

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Вчитель повинен не лише володіти своїми відчуттями та емоціями, регулювати їх з допомогою волі, але й вміти адекватно та емоційно виявляти свій внутрішній стан, думки, почуття назовні.

Елементами зовнішньої техніки вчителя є вербальні (мовні) та невербальні (міміка, пантоміміка) засоби. Невербальні засоби спілкування – це взаємне розміщення співрозмовників, відстань між ними, поза, міміка, жести, напрямок погляду та його зміни. У педагогічній діяльності знання особливостей зовнішнього вияву емоційних станів, відображених у міміці й пантоміміці, важливе як для правильного розуміння внутрішнього світу школярів, так і для розвитку вміння вчителем адекватно передавати своє ставлення.

Невербальна комунікація – це складний процес взаємодії людей, в якому беруть участь не лише слова, а й інтонація, жести, рухи всього тіла. Для того, щоб зрозуміти комплексне значення «мови тіла», варто розглянути її основні складові: пантоміміку, міміку, візуальний контакт та міжособистісний простір.

Пантоміміка вивчає моторику всього тіла: пози, осанку, ходу; жестикуляція досліджує жестові рухи окремих частин тіла; міміка вивчає рухи м'язів обличчя.

Пантоміміка – це виражальні рухи всього тіла або окремої його частини. Вона створює загальний образ людини. Вчителю необхідно виробити манеру правильно стояти перед учнями на уроці: ноги на ширині 12–15 см, одна нога трохи висунута вперед. Не можна забувати про погані звички: похитування, тупцювання, манеру триматися за спинку стільця, крутити в руках сторонні предмети, почухувати голову, терти носа, триматися за вухо і т.п. Важливим тут є самоконтроль учителя, вміння подивитися на себе збоку, очима дітей.

Слід звернути увагу на ходу, яка теж несе інформацію про стан людини, її здоров'я, настрій, вік, характер, іноді – професію. Загалом можна стверджувати, що люди, які ходять швидко та розмахують руками, мають ясну ціль і готові негайно її реалізувати.

До характеристики жестів підходять з декількох позицій. Доволі легко розрізняються жести описові і психологічні. Описові жести зображують, ілюструють хід думок. Вони менш потрібні, але зустрічаються часто. Набагато важливішими є психологічні жести, що відображають почуття. Наприклад, говорячи: «Будьте добрі», ми піднімаємо руку на рівень грудей долонею догори, трохи подаючи її від себе. Також існують підхід до характеристики жестів, як до жестів позитивних і негативних (Кучерявець В.Г.).

Міміка – це мистецтво відображати свої думки, почуття завдяки рухам м'язів обличчя. Особливе значення має погляд, його тривалість і спрямованість. Погляд повинен бути звернений на співрозмовника не менш двох третин часу спілкування. Це говорить про те, що співрозмовник цікавий і привабливий для свого партнера зі

спілкування, чи налаштований вороже (у цьому випадку зіниці будуть звужені). Якщо тривалість погляду менше однієї третини всього часу спілкування, то створюється враження, що співрозмовник нечесний і щось приховує. Розрізняють такі погляди: діловий, соціальний, світський, інтимний, скоса.

Візуальний контакт (контакт очей) – це погляд співрозмовників, фіксований один на одному, що означає зацікавленість партнером і зосередженість на тому, що він говорить.

Найвиразнішими на обличчі людини є очі. Погляд відіграє роль керуючого впливу, забезпечуючи зворотний зв'язок, інформацію про поведінку партнера і ступінь його залученості до комунікації.

Міжособистісний простір – відстань між тими, хто спілкується, та просторова організація спілкування (розміщення співрозмовників) – теж є ознаками взаємодії. Спеціалісти визначають 5 видів дистанцій, на якій можуть знаходитися партнери по спілкуванню.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на візуальний контакт та зовнішній вигляд вчителя.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю

№	Складові невербального спілкування	Стисла характеристика
1		

2. Заповніть таблицю

№	Основні риси негативних жестів	Основні риси позитивних жестів
1		

3. Заповніть таблицю:

№	Дистанція	Відстань	Співрозмовники	Ситуація
1				

4. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

5. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Підберіть зразки (малюнки, фотографії та роздрукувати), на яких естетично виразно представлений одяг учителів з різним цільовим призначенням (урок, екскурсія, позакласні заходи). Обґрунтуйте вибір.
2. Наведіть приклади жестів (малюнки, фотографії та роздрукувати): описових і психологічних. Продемонструйте їх.
3. Наведіть приклади жестів (малюнки, фотографії та роздрукувати): негативних та позитивних. Продемонструйте їх.
4. Знайти та продемонструвати по 3 вправи:
 - з розвитку уміння педагога доцільно виражати своє відношення за допомогою

невербальних засобів спілкування;

- на формування вмінь організації зовнішнього вигляду в заданих ситуаціях;
- з розвитку розуміння психічного стану особистості;
- з розвитку основ мімічної і пантомімічної виразності.

Питання для самоконтролю

1. Назвіть елементи зовнішньої техніки вчителя.
2. Яке місце невербальної комунікації у встановленні продуктивної взаємодії між людьми?
3. Обґрунтуйте значення невербальної комунікації в діяльності педагога.
4. Які складові невербального спілкування Ви знаєте?
5. Визначте основні риси негативних жестів.
6. Якого значення надавав зовнішній техніці педагога А.С.Макаренка?
7. Що таке «візуальний контакт» та яка його роль у діяльності вчителя?
8. Розкрийте суть поняття «тактильна комунікація» та особливості її застосування з учнями різного віку.
9. Визначте функції кожного з видів дистанції у роботі педагога.
10. Який спосіб розміщення співрозмовників сприятиме налагодженню продуктивних стосунків під час спілкування?

Література

1. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с.
2. Основи педагогічної майстерності: модульно–рейтинговий підхід / автор–упорядник О. І. Кіліченко. Івано–Франківськ, 2012. 206 с
3. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л., Волошина О. В, Губіна С. І. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.
4. Основи педагогічної творчості та майстерності: курс лекцій: навч. посіб./ авт. кол.: В. М. Горєєва, Н. В. Гузій, Л. О. Мільто та ін. Суми: ПВП „Еллада S”, 2009. 255 с.
5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. 360 с.
6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 335 с.
7. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам’янець–Подільський: Видавець Зволейко. Д., 2008. 140 с

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема: Взаємозв’язок педагогічної і театральної діяльності

*Педагогіка – не наука, а мистецтво, –
найбільше, найскладніше, найвище*

Мета: усвідомлення суті взаємозв'язку педагогічної і театральної діяльності; розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя початкових класів; формування вміння бачити спільне та від'ємне в педагогічній та театральній діяльності

Основні поняття: театральна педагогіка, акторські здібності, педагогічні здібності, спільні ознаки акторської та педагогічної діяльності, педагогічний артистизм, внутрішній артистизм, зовнішній артистизм

ПЛАН

1. Елементи театральної педагогіки в професійній діяльності вчителя початкових класів
2. Театральне мистецтво у вимірах педагогіки, психології, естетики
3. Педагогічна та акторська дія
4. Спільне й відмінне в професійній діяльності актора і вчителя
5. Педагогічний артистизм і талант вчителя

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Освітній процес у закладі вищої освіти – явище складне, багатогранне, динамічне. Його специфіка визначається передусім спілкуванням. Для вчителя це професійна необхідність. З її допомогою здійснюється взаємовплив двох рівноправних суб'єктів – вчителя й учня. Щоб цей взаємовплив був ефективним, у вчителя і учня мають переважати позитивні естетичні почуття як показник людяності, гуманності, творчості, а відтак працездатності та її результативності. Цей бік педагогічної професії близько стикається з мистецтвом, що завжди є поєднанням таланту й майстерності.

Педагогічне мистецтво нерідко ототожнюють з театром одного актора. Це цілковито відповідає життєвим реаліям. Тому для педагога важливо усвідомити принципи, елементи та закони театральної дії, як універсального засобу розвитку творчих, артистичних здібностей майбутнього вчителя.

З цих позицій стає зрозумілим, що вчителю початкових класів у цьому може допомогти система К.С. Станіславського, який розглядає органічну природу театральної творчості через природу людинитворця, актора. У ній уперше вирішується питання свідомого оволодіння підсвідомим, довільним процесом творчості, виявом таланту особистості в діяльності. Система К. С. Станіславського – наука не тільки про акторську творчість, а й про те, як, спираючись на об'єктивні закони; плекати, розвивати, збагачувати різні здібності, і не лише сценічні. Вона – важливий засіб підвищення коефіцієнта корисної дії у творчій діяльності й актора, і вчителя.

Система К. С. Станіславського ґрунтується на таких п'яти принципах виховання актора, які можуть в адаптованому вигляді використовуватися й у підготовці вчителя: принцип життєвої правди; принцип ідейної спрямованості; принцип дії; принцип органічної творчості; принцип творчого перевтілення в образ.

Кожний талановитий педагог як митець – неповторний, а всі посередні схожі один на одного невмінням захопити учнів, повести їх за собою, передати їм багатство людського досвіду, культури, почуттів. Саме посередній вчитель, якщо він не докладає зусиль до збагачення свого досвіду, вдосконалення стилю роботи, приречений на професійне старіння. Приреченість учителя загрожує приреченістю учням.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на спільному та відмінному в театральному і педагогічному мистецтві, на педагогічній сумісності педагога з учнями в процесі спілкування.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповніть таблицю

№	Природа сценічної творчості актора	Природа педагогічної творчості
1	Воля	Воля
2	Шукання	Шукання
3	Переживання	Переживання
4	Втілення	Втілення
5	Злиття	Злиття
	Вплив	Вплив

- Проаналізувати та охарактеризувати основні принципи системи К. Станіславського, їх використання в професійній діяльності педагога.
- Зобразити логіко–структурну схему «Спільне і відмінне в театральному мистецтві».
- Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).
- Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

- Ознайомтеся з відповідною літературою і запропонуйте на занятті рольові

ігри, фрагменти тренінгів, спрямовані на підвищення самооцінки, розвиток «Я–концепції», комунікативних умінь тощо.

Питання для самоконтролю

1. Чим викликаний інтерес до театральної педагогіки?
2. Чому в процесі оволодіння професією майбутньому вчителі варто звертатися до театральної педагогіки?
3. У чому суть системи К. С. Станіславського, які її основні принципи?
4. Які якості, здібності потрібні для успішної професійної діяльності вчителю й актору?
5. Визначте основні риси театального мистецтва, які можна використовувати у педагогічному мистецтві.

Література

1. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с.
2. Основи педагогічної майстерності: модульно–рейтинговий підхід / автор–упорядник О. І. Кіліченко. Івано–Франківськ, 2012. 206 с
3. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л., Волошина О. В, Губіна С. І. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.
4. Основи педагогічної майстерності та педагогічної творчості : методичні рекомендації до практичних занять : навчально–методичний посібник для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» /уклад.: О. О. Вашак, О. Г. Вільхова. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. – 66 с.
5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. 360 с.
6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 335 с.
7. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець–Подільський: Видавець Зволейко. Д., 2008. 140 с.

СЕМІНАРСЬКЕ ЗАНЯТТЯ № 9

**Тема: Майстерність забезпечення зворотнього зв'язку
у педагогічному спілкуванні**

*Кожної хвилини, кожної миті
вчитель повинен бачити кожного
з тридцяти або сорока своїх вихованців,
знати, що він у цю хвилину думає,
чим заповнена і наповнена його душа,
які кривди й болі хвилюють його*

Мета: усвідомлення ролі уваги в педагогічному спілкуванні; визначити сутність, особливості уваги та фантазії, їх роль у прогнозуванні стану, емоцій та почуттів учасників педагогічного процесу, передбаченні результатів педагогічного впливу; встановити роль навіювання у педагогічному процесі, познайомитися з видами навіювання; визначити місце методу переконання в системі педагогічної техніки, познайомитися з переконаннями істинними і неправдивими, способами їх формування; порівняти навіювання і переконання, навчитися обирати найбільш ефективний спосіб впливу.

Ключові поняття: увага, увага, фантазія вчителя, спостережливість, навіювання, переконання, переконання істинне, переконання неправдиве, вплив, педагогічна взаємодія, заохочення, доброта, прохання, організація успіху у навчанні, залучення у цікаву діяльність, паралельна педагогічна дія, наказ, ласкавий докір, удавана байдужість, натяк, іронія, обурення, засудження, покарання, попередження

ПЛАН

1. Особистість учителя як інструмент впливу в педагогічній взаємодії.
2. Характеристика перцептивної сторони педагогічного спілкування.
3. Увага, увага та фантазія вчителя.
4. Способи комунікативного впливу: переконання і навіювання.
5. Стратегії взаємодії у спілкуванні

Методичні поради при підготовці до семінарського заняття

З метою узагальнення вивченого, успішного виконання завдань самостійної роботи, опрацювати рекомендовану літературу, знати відповіді на запропоновані питання.

Визначить ключові поняття, їх визначення запишіть у словник.

Підготуйтеся до заповнення таблиці, користуючись рекомендованою літературою.

Опрацювавши рекомендовану літературу, законспектувати та підготуватися до виступи відповідно до плану семінарського заняття.

Слід пам'ятати, що сутність конспектування полягає не в переписуванні тексту, а у виділенні основних думок тексту та записуванні їх до конспекту в скороченому вигляді своїми словами.

Методичні настанови

Педагогічний вплив – важлива рушійна сила досягнення освітніх цілей. Це поняття характеризує зв'язок між учасниками педагогічного процесу – вчителем і учнем.

Педагогу необхідно намагатися організовувати свій вплив так, щоб він сприймався як вчасна і ненав'язлива підтримка, викликав довіру учня. Кінцеве призначення, мета педагогічного впливу комплексна. З одного боку, вона полягає в тому, щоб допомогти учневі оволодіти знаннями, способами навчальних дій, сприяти розвитку пізнавальної активності особистості. А з іншого – передбачає

досягнення більш високого рівня самостійності, ініціативи, здатності до творчого мислення.

Для більшого урізноманітнення педагогічного впливу, вдосконалення своєї педагогічної майстерності та демонстрації учням зразків ставлення до оточуючої дійсності, вчителю варто оволодіти також основними ключовими операціями педагогічного впливу.

Однією з особливостей спілкування є формування міжособистісних стосунків. Виходячи з вищезазначеного та функцій спілкування, Г. Андреева виділяє три сторони спілкування: комунікативну (обмін інформацією); інтерактивну (взаємодія партнерів); перцептивну (розуміння людини людиною; взаємо сприйняття партнерів).

Перцептивна сторона спілкування проявляється в сприйнятті зовнішніх ознак співрозмовника, відповідно з його особистісними характеристиками, в інтерпретації і прогнозуванні на цій основі його вчинків.

Праця вчителя – один зі складних видів діяльності. Важливу роль у ній відіграє увага самого вчителя. А його уважність як риса особистості стає моральною рисою, що виявляється в чутливому ставленні до дітей, в урахуванні їхніх індивідуальних і вікових особливостей.

Знаючи зовнішні прояви уваги (енергійна поза з поворотом голови й спрямованим на об'єкт уваги поглядом, інші прояви), можна визначати рівень сприйняття навчального матеріалу учнями і, залежно від нього, застосовувати чинники активізації мимовільної та довільної уваги.

Для педагога професійною необхідністю є наявність педагогічної уяви, пов'язаної з педагогічним мисленням, емоційною пам'яттю й увагою, спостережливістю, емоціями.

Педагогічна уява дуже близька до фантазії, але сутність цих процесів різна, оскільки фантазія не пізнає, а тільки творить, а уява завжди має пізнавальну спрямованість. Завдяки фантазії конструюються нові образи, часто далекі від образів реальних. Фантастичні образи дозволяють знайти образне пояснення незрозумілим явищам і заповнити інформаційний дефіцит. Тому в психології поняття «уява» і «фантазія» часто ототожнюють.

На основі вивчення соціально–психологічної теорії і педагогічного досвіду спілкування прийнято визначати два основні способи комунікативної дії, тобто впливу за допомогою слова: переконання і навіювання.

Переконання бувають істинними та неправдивими. Істинні переконання відповідають реальній дійсності і забезпечують суспільну цінність особистості людини. Неправдиві переконання призводять до неправильних, шкідливих для первинного колективу, а надалі й для суспільства, вчинків.

Навіювання – один із засобів взаємодії людей у процесі їх спілкування і діяльності. Його основна особливість полягає в тому, що воно здійснює вплив на психіку і поведінку людини непомітно для неї, безконтрольно проникає у психічну структуру особистості і реалізується у повсякденному житті у вигляді вчинків, прагнень, мотивів і установок.

Готуючись до заняття, опрацюйте рекомендовану літературу з теми.

Особливу увагу зверніть на прийоми педагогічного впливу.

Завдання для самостійної роботи:

1. Заповнить таблицю прийоми педагогічного впливу:

№	Створюючи прийоми Стисла характеристика	Гальмівні прийоми Стисла характеристика
1		
2		

2. Заповнить таблицю види переконань:

№	Види переконань	Стисла характеристика
1		

3. Заповнить таблицю види навіювань:

№	Види навіювань	Стисла характеристика
1		
2		

4. Знайти по три вправи на кожен позицію:

- на визначення індивідуальних особливостей уваги студентів;
- на розвиток уваги;
- на розвиток педагогічної уваги й спостережливості;

5. Знайти три педагогічні ситуації, спрямованих на формування і розвиток уваги спостережливості учнів.

6. Скласти кросворд з запропонованих термінів до семінарського заняття (з відповідями).

7. Зробити інтелект–карту семінарського заняття.

Практичні завдання

1. Знайти та продемонструвати по 3 вправи:

- на визначення індивідуальних особливостей уваги студентів;
- на розвиток уваги;
- на розвиток педагогічної уваги й спостережливості.

2. Знайти та продемонструвати педагогічні ситуації, спрямованих на формування і розвиток уваги спостережливості учнів.

Питання для самоконтролю

- Охарактеризуйте засоби уважного ставлення педагога до дітей.
- Обґрунтуйте роль уваги вчителя в організації педагогічної взаємодії.
- Використовуючи знання з психології, визначте види уваги.
- Розкрийте сутність прогностичних здібностей педагога.
- Які існують види уваги?
- До якої групи методів можна віднести метод переконання?
- Наведіть приклади застосування методів виховного впливу: прямого, непрямого, паралельного. За яких умов педагог зустріне найбільший опір дитини? Від яких умов залежить вибір методів педагогічного впливу?
- Дайте визначення методам формування свідомості. Порівняйте їх за ефективністю.
- Назвіть можливі способи впливу на свідомість, почуття, діяльність, поведінку

вихованця.

10. Від яких чинників залежить ефективність переконання у вихованні і навчанні?

11. Яке місце займає навчання у системі педагогічної майстерності?

Література

1. Деніжна С. О. Практикум з основ педагогічної майстерності: навч. посіб. К.: Вид. центр НУБіПУ, 2010. 146 с.

2. Основи педагогічної майстерності: модульно–рейтинговий підхід / автор–упорядник О. І. Кіліченко. Івано–Франківськ, 2012. 206 с

3. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І. Л., Волошина О. В, Губіна С. І. Вінниця: «Твори», 2019. 240 с.

4. Основи педагогічної майстерності та педагогічної творчості : методичні рекомендації до практичних занять : навчально–методичний посібник для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» /уклад.: О. О. Вашак, О. Г. Вільхова. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. – 66 с.

5. Педагогічна майстерність сучасного вчителя: теорія і практика: підруч. за кредит.–модул. технологією навч. для бакалавра / [Бельчева Т. Ф. та ін.]; М–во освіти і науки України, Мелітоп. держ. пед. ун–т ім. Б. Хмельницького. Мелітополь: Вид. будинок ММД, 2010. 360 с.

6. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності: навч. посіб. К.: Вища шк., 2004. 335 с.

7. Федорчук В.В. Основи педагогічної майстерності. Кам'янець–Подільський: Видавець Зволейко. Д., 2008. 140 с

Семінарське заняття 10

Захист ІНДЗ

ДИДАКТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Знайти по 3 педагогічні ситуації до кожної види (з їх рішенням).

Продемонструвати:

- Підберіть педагогічні ситуації, де зображені вчителі різного рівня педагогічної майстерності.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем авторитарного стилю спілкування.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем ліберального стилю спілкування.
- Підберіть педагогічну ситуацію з вчителем демократичного стилю спілкування.
- Підберіть педагогічні ситуації, де було показано тактовність чи нетактовність учителя
- Змодельуйте педагогічні ситуації, які показали би різні види і градації педагогічної тактики.
- Підберіть педагогічні ситуації в якій охарактеризовані особливості авторитетного учителя.

2. Розробка медіалекції за темами (з прикладами та вправами) враховуючи всі необхідні компоненти (назва, план, література, кількість слайдів – не менш 25):

1. Специфіка педагогічної діяльності
2. Педагогічна майстерність як система
3. Вивчення професійних якостей особистості педагога
4. Педагогічне спілкування
5. Професійна увага і спостережливність учителя
6. Розвиток професійної уваги педагога
7. Педагогічний такт
8. Розвиток уяви і фантазії вчителя
9. Самовдосконалення професійно важливих властивостей уяви вчителя
10. Формування індивідуального стилю педагогічної діяльності
11. Стиль педагогічного спілкування
12. Педагогічні ситуації і завдання
13. Метод переконування у педагогічному процесі
14. Навіювання у педагогічному процесі
15. Вдосконалення мовлення педагога
16. Зовнішній вигляд педагога. Міміка і пантоміміка
17. Зовнішня техніка професійної діяльності вчителя
18. Майстерність педагога в управлінні собою. Основи техніки саморегуляції
19. Гра у педагогічному процесі

Рекомендації щодо змісту та оформлення мультимедійних презентацій

Комп'ютерні презентації досить часто застосовуються при проведенні семінарів, конференцій і в ході навчального процесу. За допомогою програм для створення презентацій користувачі, які не є фахівцями у галузі інформаційних технологій, мають можливість створити змістовну яскраву електронну презентацію.

Презентація (від англ. presentation – представлення, показ) – це набір картинок–слайдів на певну тему, який зберігається у файлі спеціального формату. Кожен слайд може містити довільну текстову, графічну та відеоінформацію, анімацію, звук, діаграми і графіки, табличні й інші матеріали.

Основною відмінністю презентацій від решти способів представлення інформації є їх особлива насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача. Переваги мультимедійної презентації:

- унаочнює матеріали, що презентуються;
- підвищує оперативність і об'єктивність оцінювання результатів наукового дослідження;
- гарантує безперервний зв'язок викладач–здобувач;
- сприяє розвитку продуктивних, творчих функцій мислення здобувачів вищої освіти, формуванню операційного стилю мислення.

Сучасне мультимедіа заняття часто супроводжується презентацією в якості наочного посібника чи зорового ряду. Презентація до заняття допомагає зробити матеріал наочніше, доступніше, допомагає полегшити розуміння і запам'ятовування матеріалу. Готуючи презентацію необхідно продумувати структуру, мету і завдання, методи і прийоми. Вибір типу інформації, схем структуризації даних та порядок їх викладу здійснюється відповідно до мети створення презентації.

Оформлення слайдів:

Стиль. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft Power Point будь-якої версії в єдиному стилі. У всіх слайдах повинен бути один шаблон, який відповідає шаблону до представленої теми (в деяких випадках може бути нейтральним). Дотримання єдиного стилю оформлення. Відповідність стилю оформлення презентації (графічного, звукового, анімаційного) змісту презентації. Уникати стилів, які можуть відволікати увагу від самої презентації. Допоміжна інформація (кнопки керування) не повинні переважати над основною інформацією (текстом, ілюстраціями).

Фон. Використовувати для фону слайда психологічно комфортних тонів; фон повинен бути елементом заднього (другого) плану: виділяти, відтіняти, підкреслювати інформацію, розміщену на слайді, але не затуляти її; Стимулюючі (теплі) кольори – збуджують і діють як подразники (червоний, жовтогарячий, жовтий). Дезінтигруючі (холодні) – заспокоюють, викликають сонливий стан (фіолетовий, синій, блакитний, синьо–зелений, зелений) Нейтральні кольори: світло–рожевий, жовто–зелений, брунатний. В мультимедійній презентації необхідно підібрати таке співвідношення: фон – колір шрифту, яке не стомлює очі і дозволяє легко читати текст.

Запам'ятайте: Використовуючи заливку, з'ясуйте, наскільки читабельними будуть ваші слайди. Найкращим для сприймання є білий фон.

Використання кольорів. На одному слайді рекомендується використовувати не більше трьох кольорів: один для фону, один для заголовку, один для тексту. Для фону та тексту слід використовувати контрастні кольори. Переважний колір шрифту – синій, чорний, темно-коричневий, темно-зелений. Можна використати червоний і його відтінки, у заголовках. Оптимальне поєднання кольорів шрифтів і фону: білий на темно-синьому, чорний на білому, жовтий на синьому. Кольорова схема повинна бути однаковою для всіх слайдів.

Анімаційні ефекти Доцільно використати можливості комп'ютерної анімації для представлення інформації на слайді. Не варто зловживати різноманітними анімаційними ефектами, вони не повинні відволікати увагу від змісту інформації на слайді. Анімації використовуються для того, щоб зробити наголос, виділити деякі ключові слова, назви, відділити один абзац від іншого тощо.

Запам'ятайте: велика кількість анімаційних ефектів дратує! Додаткові ефекти не повинні перетворюватись на самоціль. Їх слід звести до мінімуму й використати, тільки щоби привернути увагу глядача до ключових моментів демонстрації. Звукові та візуальні ефекти в жодному випадку не повинні виступати на передній план і затуляти сприйняття корисної інформації. В титульному і завершувальному слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.

Представлення інформації:

Зміст інформації. Використовуйте короткі слова і речення. Зведіть до мінімуму кількість прийменників, прикметників, прислівників. Заголовки повинні привертати увагу аудиторії.

Розміщення інформації на слайді. Краще обирати горизонтальне розміщення інформації. Найбільш важлива інформація розміщується в центрі слайда. Якщо на слайді розміщено зображення, то надпис розміщується під ним. Рівень запам'ятовування інформації залежить від її розташування на екрані. У лівому верхньому кутку слайду розташовується найважливіша інформація

33%	28%
16%	23%

Розміщення таблиць, графіків. Таблична інформація вставляється в матеріал, як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.

Шрифти. Шрифти для використання: Times New Roman, Arial, Arial Narrow. Для заголовків – не менше 24. Для інформації – не менше 18. Не слід змішувати різні типи шрифтів в одній презентації. Не слід користуватися прописними буквами (вони ускладнюють читання). Текст повинен читатись на відстані 6–8 метрів від

монітору. Колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на вибраному полі слайду.

Способи виділення інформації. Слід використовувати: рамки, границі, заливку, штриховку, стрілки, рисунки, діаграми, схеми для ілюстрування найбільш важливих фактів. Щоб виділити інформацію слід використати жирний шрифт, курсив або підкреслювання.

Об'єм інформації. Не варто перевантажувати слайд інформацією (одночасно запам'ятовується не більше 3-х фактів, висновків, визначень). Найбільша ефективність досягається тоді, коли ключові пункти відтворюються по одному на кожному окремому слайді. Потрібно використовувати короткі слова та речення. Найбільш важлива інформація повинна знаходитись в центрі екрану.

Види, формат слайдів. Щоб урізноманітнити способи подачі інформації, необхідно використовувати різні види слайдів: з текстом, з таблицями, з діаграмами. Параметри сторінки: – розмір слайдів – екран; – орієнтація – альбомна. довжина рядка не більше 36 знаків; відстань між рядками усередині абзацу 1,5, а між абзаців – 2 інтервали. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб. Для файлу мультимедійної презентації слід надати ім'я, він повинен мати розширення ppt. Наприклад: Петренко А.С. – petrenko_as.ppt або as_petrenko.ppt.

Типові помилки у презентаціях:

1. Відсутність титульного слайду з темою, прізвищем, повним ім'ям та по батькові автора презентації і наукового керівника роботи.
2. Відсутність останнього слайду зі словами «Дякую за увагу!».
3. Відсутність висновків.
4. Слайд містить обсяг інформації занадто великий для сприйняття.
5. Недоцільне використання анімації (займає багато часу, заважає логіці сприйняття змісту, надмірна кількість анімаційних об'єктів).
6. Неправильне розміщення графіків, таблиць, рисунків.
7. Неправильно підібраний фон, різні стилі.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

До засобів діагностики навчальних досягнень студентів віднесено: поточне опитування; перевірка конспектів студентів; співбесіда зі студентами під час індивідуальних занять; захист медіа презентацій та ІНДЗ, модульна контрольна робота.

Тестові завдання з дисципліни «Основи педагогічної майстерності»

1. Педмайстерність – це.....

- а) наука про дитину;
- б) наука про виховання та навчання дитини;
- в) наука про професійну компетентну діяльність вчителя;
- г) наука про виховання як спеціально організовану діяльність.

2. Гуманістична спрямованість діяльності вчителя:

- а) вияв професійної ідеології вчителя;
- б) негативне ставлення до педагогічної діяльності;
- в) система роботи вчителя в проведенні різних форм роботи з дітьми;
- г) саморозвиток дитини в діяльності.

3. Професійна компетентність вчителя ЗОШ:

- а) знання основ управління навчальним закладом;
- б) вирішення конфліктних ситуацій;
- в) знання основ педагогіки і психології дітей шкільного віку;
- г) матеріальна технічна база навчального закладу.

4. Педагогічні здібності вчителя:

- а) методична діяльність;
- б) педагогічна діяльність;
- в) креативність;
- г) емоційна стабільність.

5. Педагогічна техніка буває:

- а) шкільна;
- б) позашкільна;
- в) навчальна;
- г) зовнішня.

6. Психологічна стійкість у професійній діяльності:

- а) позитивне емоційне ставлення до себе, дітей, праці;
- б) негативні емоції;
- в) мінорний тон;
- г) емоційні переживання.

7. Якості, які дають змогу вчителю здійснювати свою професійну діяльність:

- а) альтруїзм;
- б) авторитарність;
- в) впевненість у собі, відсутність страху перед дітьми;

8. Яку роль відіграє дикція в діяльності вчителя?

- а) організовує навчальну діяльність дітей;
- б) організовує позакласну діяльність учнів;
- в) служить прикладом мовлення для дітей;
- г) створювати конфліктні ситуації у спілкуванні.

9. Педагогічні вміння вчителя:

- а) технічні;
- б) раціональні;
- в) масово-ігрові;
- г) дидактичні.

10. Стили педагогічного спілкування:

- а) демократичний;
- б) педагогічний;
- в) особовий;
- г) психолого-педагогічний.

11. Педагогічні умови, які сприяють ефективності спілкування:

- а) володіння психолого-педагогічними якостями та вміннями;
- б) організаторські вміння;
- в) дидактичні прийоми;
- г) методи навчання.

12. Який компонент педагогічної майстерності визначається мотивами, потребами, ідеалами, схильностями, ціннісними орієнтаціями:

- а) педагогічні знання;
- б) педагогічні здібності;
- в) гуманістична спрямованість;
- г) педагогічні вміння.

13. Який компонент педагогічної майстерності є фундаментом, основою цього комплексу:

- а) педагогічні знання;
- б) педагогічні здібності;
- в) гуманістична спрямованість;
- г) педагогічні вміння.

14. Якому поняттю відповідає визначення: «Це виявлені в педагогічному процесі суперечності, які враховує вихователь, стимулюючи розвиток особистості, це мета, поставлена за певних умов»:

- а) педагогічна ситуація;
- б) педагогічна задача.

15. Дихання, голос, дикція, і темпоритм – це:
- а) комунікативні якості мовлення;
 - б) складові техніки мовлення.

Ключі

- 1 – в
- 2 – а
- 3 – в
- 4 – в
- 5 – г
- 6 – а
- 7 – в
- 8 – в
- 9 – г
- 10 – а
- 11 – а
- 12 – в
- 13 – в
- 14 – б
- 15 – б

Питання до заліку

1. Педагогічна діяльність (сутність, структура, характеристика компонентів).
2. Педагогічна взаємодія (сутність, механізми розгортання педагогічної взаємодії, види та рівні діяльності суб'єктів).
3. Ціннісні орієнтації особистості. Сучасні вимоги до педагога. Функції педагога
4. Поняття «педагогічна майстерність». Компоненти педагогічної майстерності. Рівні оволодіння майстерністю.
5. Педагогічна майстерність і творчість вчителя.
6. Поняття про педагогічну культуру вчителя (викладача), її головні складові.
7. Педагогічна спрямованість як важлива умова входження у професійну педагогічну діяльність.
8. Педагогічний досвід як головна ознака педагогічної культури вчителя фізичної культури.
9. Роль педагогічної творчості та творчого мислення вчителя у підвищенні ефективності освітнього процесу.
10. Компетентність, професійна компетентність, загально педагогічний компонент. Три рівні професійної компетенції працівників фізичної культури.
11. Значення педагогічної практики для формування професійної компетенції.
12. Педагогічна ситуація та педагогічна задача.
13. Види педагогічних задач. Етапи вирішення педагогічних задач.
14. Приклади педагогічних задач у режимі «вчитель-учень», «вчитель-батьки», «вчитель-вчителя», їх вирішення.
15. Шляхи формування педагогічних здібностей.
16. Основні та базові педагогічні здібності.
17. Професійний потенціал учителя.
18. Структура загальних педагогічних здібностей.
19. Спеціальні педагогічні здібності вчителя.
20. Поняття про мову, її функції, головні складові мовної системи.
21. Поняття про мовлення, функції та різновиди педагогічного мовлення.
22. Вимоги до мовлення педагога (стиль, правильність, чистота, термінологічна чіткість, культура мовлення і слухання).
23. Техніка мовлення. Дикція як чіткість вимови, шляхи її удосконалення.
24. Професійні особливості голосу педагога (сила звуку, витривалість, гнучкість, рухливість, діапазон голосу, тембр звуку, ритміка мовлення).
25. Слухання (головні рівні, стилі, бар'єри слухання, ефективне слухання).
26. Словесні дії педагога (наказувати – просити; роз'яснювати – позбуватися; стверджувати – заперечувати; дивувати – вражати тощо).
27. Поняття про конфлікти у педагогічних ситуаціях, їхня типологія, причини.
28. Анатомія, структура, сфера, динаміка педагогічних конфліктів.
29. Способи поведінки педагога у конфліктних ситуаціях, шляхи розв'язання конфлікту.
30. Експертиза та передбачення педагогічних конфліктів. Шляхи розв'язання педагогічних конфліктів.
31. Організація переговорів, медіації для розв'язання педагогічних конфліктів.
32. Поняття про педагогічний такт, його складові та умови вияву.
33. Категорія педагогічної етики у професійно-педагогічній діяльності.
34. Педагогічна реакція на поведінку, вчинок учня. Етичний захист гідності людини, його функції – збереження власної гідності, збереження гідності партнера,

коректування поведінки партнера.

35. Особливості взаємодії педагога з батьками, дотримання педагогічного такту. Особливості взаємодії педагога з учнями, які мають «складну» поведінку.

36. Професійний ідеал взаємодії вчителя з учнями в спадщині видатних педагогів.

37. Майстерність А.Макаренка у використанні прийомів педагогічного впливу на вихованців.

38. Гуманістична спрямованість особистості вчителя в оцінці В.Сухомлинського.

39. Шляхи подолання бар'єрів у педагогічному спілкуванні.

40. Мистецтво розроблення творчого задуму уроку в досвіді учителів-майстрів.

41. Майстерність учителя в проведенні індивідуальної бесіди.

**ІНФОРМАЦІЙНІ МАТЕРІАЛИ БІБЛІОТЕКИ ПО ЗАБЕЗПЕЧЕННЮ
НАВЧАЛЬНИМИ ПІДРУЧНИКАМИ
(ПОСІБНИКАМИ) З ДИСЦИПЛІНИ.**

1. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник. 3-тє вид., допов. і переробл. К.: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
2. Нечепоренко Л. С. Педагогічна майстерність: монографія. Харківський національний ун-т ім. В.Н.Каразіна. Кафедра педагогіки. Х. : ХНУ, 2009. 276 с.
3. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості: підручник. К., 2006. 151 с.